Jordgubbe årets frukt och grönt 2026

Jordgubbsodlingen befinner sig i en brytningstid. Växtsäsongerna varierar alltmer från år till år, priserna på insatsvaror stiger, tillgången på arbetskraft är osäker och möjligheterna att använda växtskyddsmedel minskar. För odlare innebär detta ett ökat behov av att anpassa produktionen och fatta strategiska beslut. Att aktivt följa kostnadsutveckling, sortval och odlingsstrategi blir allt viktigare faktorer som påverkar lönsamheten.

För att möta de förändrade förhållandena behövs mer sjukdoms- och vinterhärdiga sorter, de bäst lämpade alternativen behöver identifieras och produktionsprocesserna effektiviseras. En finländare konsumerar i genomsnitt cirka tre kilo jordgubbar per år, och år 2025 producerades närmare 13 miljoner kilo inhemska jordgubbar. Jordgubben har alltså en central roll inom trädgårdsproduktionen i Finland. För att uppmärksamma årets frukt och grönt 2026, lyfter denna blogg fram aktuella teman som diskuteras just nu i jordgubbsodlingen.

Sorter och förädling

De nya sorterna ’Maiju’ och ’Marketta’, som Naturresursinstitutet publicerade år 2024 har tagits i bruk av odlarna och deras goda övervintring har bekräftats i praktiken. Maiju är en tidig, aromatisk sort som är motståndskraftig mot mjöldagg och har god hållbarhet efter skörd. Marketta är en medelsen, högavkastande och vinterhärdig sort, och dessutom relativt motståndskraftig mot kronröta. Odlarna har också fått erfarenhet av Markettas goda värmetålighet. Det som är bra med finska sorter är deras förädling till våra specifika förhållanden.

’Polka’ sorten är från England och har klarat sig bra från 70-talet till de senaste åren. Diskussionen om en ersättare för Polka är fortfarande aktuell och efterfrågan är fortsatt stor från kunderna. Marketta, ’Lumotar’ och ’Jenkka’ kan vara möjliga utmanare, men för tillfället har ingen uppenbar ersättare hittats. Den nya ersättaren kommer troligtvis behöva bra marknadsföring vid sidan om bra smak för att vinna kundernas förtroende.

Traditionellt förädlingsarbete är relativt långsamt. Med konventionella metoder tar det omkring tio år att utveckla en ny sort. Det är mycket svårt för traditionella metoder att hålla jämna steg med en snabbt föränderlig omvärld och de behov detta medför. Det innebär också att dagens sortval får konsekvenser långt fram i tiden, vilket gör långsiktig planering särskilt viktig.

Naturresursinstitutet utvecklar därför nya genomiska verktyg som kan påskynda förädlingsprocessen. Med hjälp av dessa verktyg kan rätt växtmaterial väljas ut i ett tidigt skede, vilket sparar flera år i processen. Inom ramen för ett doktorsarbete har DNA-markörer samt en prognosmodell för mjöldagg identifierats. Kombinationen av dessa verktyg skapar en snabbare förädlingsprocess, vilket hjälper Naturresursinstitutet att producera friska plantor för en hållbar och klimatresilient bärproduktion.

Diskussion om fröplantor

Kvaliteten på importerade plantor varierar kraftigt, vilket naturligt väcker oro för lönsamheten. Samtidigt fortsätter plantpriserna att stiga, vilket har väckt diskussion om uppfödning av fröplantor. Egen plantproduktion kan minska spridningen av jordburna sjukdomar och säkerställa ett friskt plantmaterial. Fröförökning öppnar också nya möjligheter när det gäller sortval. Odling av fröplantor kräver dock betydande resurser samt ändamålsenliga utrymmen.

Även frågor kring frötillgång och grobarhet skapar osäkerhet och visar att en övergång till fröplantor inte är en snabb lösning på ett större problem. Egen plantproduktion bör därför baseras på en noggrann ekonomisk kalkyl och tillgång till rätt kompetens. Vilken åtgärd man än väljer är det viktigt att noggrant utvärdera leverantörer och kvaliteten på produkterna före inköp.

Är slutna odlingsmiljöer svaret på lönsamhetsfrågan?

Under de senaste åren har en tydlig trend mot slutna odlingsmiljöer setts, särskilt tunnlar. Arealen jordgubbar i tunnelodling har fördubblats under de senaste fem åren. Av den totala jordgubbsarealen, som uppgick till 3 210 hektar år 2025, odlades 89 hektar i tunnlar. Skälet till omställningen är sannolikt en strävan efter bättre lönsamhet, då tunnelodling minskar riskerna kopplade till extrema väderförhållanden och gör det lättare att styra helheten.

Tunnelodling möjliggör en längre odlingssäsong och produktion av inhemska jordgubbar från tidig vår ända till hösten. Den möjliggör också ett bredare sortiment av sorter samt begränsar förekomsten av vissa sjukdomar. Samtidigt ökar behovet av insatser, såsom bevattning, pollinering och klimatstyrning, vilket kräver resurser och tillräcklig kompetens. Det innebär att investeringar i tunnelodling bör vägas mot ökad arbetsinsats och högre produktionskostnader.

En realistisk lönsamhetskalkyl är avgörande. Även om trenden mot ökad tunnelodling är tydlig anser experter att frilandsodlingen inte kommer att försvinna helt. Självplock och frilandsjordgubbar är fortfarande starkt förknippade med den finländska sommaren och viktiga för många och kommer därför fortsätta vara ett konkurrenskraftigt alternativ.

En liknande utveckling syns inom växthusodlade jordgubbar. Skörden av jordgubbar som odlas i växthus har fördubblats under de senaste sex åren. Olika läroanstalter utreder också möjligheterna till året runt-odling av jordgubbar, och olika försök har genomförts. En del odlare har även startat egna experiment. I ett försök vid Metropolia där vertikalodling testades uppnåddes relativt goda resultat, men skörden nådde inte upp till nivåerna i tunnelodling.

Ett växthusförsök vid Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) lyckades också väl, även om problem med humlepollinering förekom under perioder med artificiell belysning. Växthusodling av jordgubbar är fortfarande under utveckling, men i framtiden kommer vi sannolikt att få inhemska jordgubbar året runt.

Blomflugor som mångsidiga nyttodjur

I växthus används vanligtvis humlor för pollinering av jordgubbar, men ibland har problem uppstått särskilt under vinterförhållanden. Blomflugor (Syrphidae) kan vara ett möjligt alternativ eller komplement till humlor. I växthusförsöket vid HAMK introducerades också blomflugor, som visade sig pollinera effektivt oberoende av väderförhållanden och utan att skada blommorna.

Det finns även kommersiellt tillgängliga blomflugor för pollinering, med en livslängd på cirka fyra veckor. Under försöksförhållanden har blomflugor dessutom den fördelen att deras larver äter bladlöss och trips. De kan också användas i bekämpningen av gråmögel genom att sprida jäst som motverkar sjukdomen i beståndet.

Framtidsutsikter

Jordgubbsodlingens framtid i Finland bygger på mångsidiga lösningar där ny teknik, inhemskt plantmaterial och biologiska metoder kombineras, så att odlingen kan fortsätta vara hållbar och livskraftig. För odlare innebär detta att flexibilitet och viljan att testa nya lösningar blir avgörande konkurrensfördelar. Förändrade klimatförhållanden och skärpta produktionskrav

kräver också snabba reaktioner, vilket i sin tur förutsätter ett nära samarbete mellan forskning, rådgivning och odlare.